

Bir özel hastanede COVID-19 pandemi süreci

Yıldıran Özel*

“

Salgın sürecinde ulusal sağlık sistemimiz büyük bir iş yükünün altına girmiştir. Bu süreçte özel sağlık hizmet sunucuları da bir yandan hastalıkla mücadele ederken, diğer yandan birçok alanda ilk defa karşılaşılan durumlarla mücadele etmek zorunda kalmıştır.

”

2019 yılı sonunda başlayarak kısa sürede pandemiye dönüşen viral hastalığın bütün ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de birçok sonuçları olmuş ve olmaya da devam etmektedir. Salgın sürecinde ulusal sağlık sistemimiz büyük bir iş yükünün altına girmiştir. Bu süreçte özel sağlık hizmet sunucuları da bir yandan hastalıkla mücadele ederken, diğer yandan birçok alanda ilk defa karşılaşılan durumlarla mücadele etmek durumunda kalmıştır. Bu yazıda pandeminin başından itibaren Yeni Yüzyıl Üniversitesi Gaziosmanpaşa Hastanesi'ndeki süreç yönetimi ve

deneyimlerimiz paylaşılacaktır.

DÜNYADA İLK VAKA-İZLEM ÇALIŞMALARI:

Çin'in Hubei Eyaleti Wuhan şehrinde ilk defa 31.12.2019 tarihinde etiyolojisi bilinmeyen pnömoni vakaları olarak başlayan, bulaşıcı hastalık sürecinde 07.01.2020 tarihinde etkenin yeni bir Coronavirüs (2019-nCov) olduğu tespit edilmiş ve ilk importre vaka 13.01.2020 tarihinde Tayland'da görülmüştür.

ÜLKEMİZDE VE HASTANE-MİZDEKİ SÜREÇLER:

Bilim Kurulunca 24.01.2020 tarihinde "2019-nCov Hastalığı Sağlık Çalışmaları Rehberi" yayınlanmıştır. Süreç

başlar başlamaz, hasta ve çalışan güvenliği gerekliliklerine uygun olarak İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) Birimi, Enfeksiyon Kontrol Komitesi (EKK) ve Hastane Afet ve Acil Durum Planı (HAP) aktive edilmiş, başhekimlik organizasyonunda üst yönetimle koordineli bir iş planı oluşturulmuştur. 28.01.2020 tarihinde ilk EKK toplantısı ile Sağlık Çalışanları Rehberi ışığında çalışmalar başlatılmıştır. 07.02.2020 tarihinde pandemi planı gözden geçirilmiştir. 14.02.2020 tarihinde salgın enfeksiyon kontrol önlemleri talimatı yenilenerek, "2019-nCov Hastalığı Hasta Kabulü ve Takip Yönetimi Prosedürü" oluşturulmuştur. Hastane çalışanlarına Enfeksiyon Kontrol

* Dr. Yeni Yüzyıl Üniversitesi Gaziosmanpaşa Hastanesi Başhekim Yardımcısı

Hemşireleri tarafından COVID-19 vaka senaryoları üzerinden vaka kabulüne yönelik eğitimler verilmiştir.

DSÖ 28.02.2020 tarihinde küresel riski, çok yüksek risk kategorisine yükseltmiştir. 11.03.2020 tarihinde DSÖ tarafından "Küresel Pandemi" ilanı ve aynı gün Sağlık Bakanlığınca COVID-19 Tanı ve Tedavi Rehberinin yayınlanması ile birlikte hastane pandemi planımız aktive edilerek hızla aksiyon alınmıştır.

a) Kişisel Koruyucu Ekipman Kullanımı (KKE):

EKK ve İSG toplantıları ve ulusal ve uluslararası COVID-19 tanı ve tedavi rehberleri ışığında cerrahi maske, N95 maske, tek kullanımlık önlük, bone, tulum, gözlük, siperlik, entübasyon kabini, numune alma kabini gibi çok sayıda KKE alımı gerçekleştirilmiş, ancak bunların temininde talep yoğunluğu nedeniyle büyük güçlüklerle karşılaşmıştır. Bu süreçte birçok özel sektör kuruluşu ve STK'ların hastanemize sınırlı miktarda destekleri olmuştur.

b) Bilgilendirme – Farkındalık Çalışmaları:

Alanlarda afiş, bilgisayar masaüstleri ve eğitim videoları yoluyla gerek hastaların ve gerekse hastane çalışanlarının COVID-19 enfeksiyonu ve korunma yöntemleri konusunda farkındalığı artırılmaya çalışılmıştır.

c) Fiziksel Düzenleme ve Diğer Önlemler:

Hasta ve hastane personeli giriş-çıkışları ayrıldı. Bina girişlerinde el hijyeni istasyonları oluşturuldu. Hastane içine maskesiz girişler ve eldiven ile girişler engellenmeye çalışıldı. Triyaj hastane girişinden itibaren ateş ölçümü yapılarak başlandı, ateşi yüksek tespit edilen yetişkinler Göğüs Hastalıkları / COVID-19 polikliniğine, çocuk hastalar pediatri triyaj poliklinik alanına yönlendirildi. Maskesiz gelen hastalara hastane girişinde cerrahi maske verildi. Hastane içinde sosyal mesafeye uygun düzenlemeler yapılarak, ziyaretçi kısıtlaması uygulandı.

d) Hasta Güvenliği ve Bakımın Organizasyonu:

Tüm bölümlere risk analizine göre ve bölüme özel kişisel koruyucu ekipman temin edilerek hasta kabulü yapıldı. Acil serviste triyaj alanı düzenlenerek, biyolojik risk alanı belirlendi.

Poliklinik hizmetleri planlaması; COVID-19 ilişkili semptomu olan hastalar için iç hastalıkları ve göğüs hastalıkları poliklinikleri, hastane çalışanları için işyeri hekimliği ve aile hekimliği poliklinikleri, COVID-19 ayaktan hasta poliklinikleri olarak düzenlendi. COVID-19 şüphesi olan veya tanı konulan hastalar ile diğer hasta gruplarının kabul edileceği alanlar ayrılarak, COVID-19 servisi ve COVID-19 YBÜ alanları oluşturuldu. Ameliyathane de bir ameliyathane COVID-19 tanılı vakalar için ayrıldı. Preoperatif SARS CoV-2 PCR taraması prosedüre eklendi.

SARS CoV-2 PCR testi için eğitilmiş personelle biyolojik numune alma kabini sürüntü alınarak, salgın başlangıcında T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı laboratuvarlarında, Ekim 2020 tarihinden itibaren mikrobiyoloji laboratuvarımızda 6 saat içinde sonuç verecek şekilde günde 2-3 vardiya olacak test çalışması sağlandı.

e) COVID-19 Tedavi Yönetimi:

Pandeminin başından itibaren ulusal (T.C. Sağlık Bakanlığı COVID-19 SARS CoV-2 Enfeksiyonu Rehberi) ve (başta National Institutes of Health Coronavirus Disease 2019 treatment guidelines olmak üzere) uluslararası rehberler ışığında, ücretsiz tedarik edilen hidroksiklorokin, favipiravir ve Türk Kızılay'dan temin edilen immün plazma tedavileri temel protokol olarak uygulanmış, hastalara kliniğine uygun olarak diğer destekleyici tedavi ve bakım uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de ilk vakanın 11.03.2020 tarihinde görülmesinden sonra hastanemizde ilk vaka 19.03.2020 tarihinde acil serviste kabul edilmiştir.

f) Kritik Hastaların Yönetimi:

Transplantasyon öyküsü olan hastalarda, COVID-19 kliniği stabil hale geldikten sonra kendi servislerinde takip ve tedavilerine devam edilmiştir. Solid organ nakli ve kemik iliği nakli için yatan hastalar ile hematoloji, onkoloji hastaları için ve girişimsel işlemler ve ameliyat öncesi ve kemoterapi/radyoterapi öncesi SARS CoV-2 PCR taramaları yapılmaya başlanmıştır. Bağışıklığı baskılanmış tüm hasta gruplarında hasta ve refakatçisi odalarında izole edilerek, haftalık SARS CoV-2 PCR taraması başlatılmıştır. Kritik hastalara bakım veren sağlık personeli de tarama programına alınmıştır.

DSÖ 28.02.2020 tarihinde küresel riski, çok yüksek risk kategorisine yükseltmiştir. 11.03.2020 tarihinde DSÖ tarafından "Küresel Pandemi" ilanı ve aynı gün Sağlık Bakanlığınca COVID-19 Tanı ve Tedavi Rehberinin yayınlanması ile birlikte hastane pandemi planımız aktive edilerek hızla aksiyon alınmıştır.

Tüm dünyada devam etmekte olan pandeminin olumsuz etkileri ekonomik, sosyal ve siyasal alanlarda toplumların tüm kesimleri üzerinde farklı oranlarda olmak üzere ciddi şekilde devam etmektedir. Özel sağlık kurum ve kuruluşları da bu olumsuzluktan etkilenmişlerdir.

g) Çalışan Güvenliğinin Sağlanması:

COVID-19 enfeksiyonu için yüksek risk grubundaki çalışanlara (hamileler, ek hastalığı olanlar, 65 yaş üstü çalışanlar) durumlarına uygun olan evden çalışma, periyodik çalışma, yıllık izin ve ücretsiz izin, emeklilik imkânları gibi yöntemlerle kolaylık sağlanmıştır.

i) Hizmet Sunumunda Görülen Aksama ve Olumsuzluklar:

Mart-Haziran 2020 tarihleri arasında İn-vitro Fertilizasyon Birimi ve Solid Organ Nakli Merkezlerimiz (acil ve elektif acil vakalar hariç) faaliyetlerini devam ettiremedi. Onkoloji hastaları dışındaki tüm yaş gruplarındaki başvuru sayılarımız büyük oranda azalmış, yurt dışı hasta sayıları düşmüştür. COVID-19 hasta sayıları artmıştır.

Hastanenin diğer bölümlerinde çalışan pratisyen hekimler acil servis triyaj hekimi ve COVID-19 servisi nöbetçi hekimi olarak görevlendirilmiş, kat hekimliği sistemi kaldırılmış, hasta devir teslim süreçleri aksamıştır. Hekimlerin çalışma süreleri artmıştır. Onkoloji, gastroenteroloji gibi bölümlerde hasta takiplerinde sorunlar yaşanmıştır. Eğitim süreçlerinin tamamı aksamış, kan ve kan bileşenlerinin temininde sıkıntılar oluşmuştur.

h) Personel İstihdamı İle İlgili Sorunlar:

Yüksek Öğretim Kurumu'nun akademik kadro ilanlarını ertelemesi nedeniyle akademik kadrolara, Sağlık Bakanlığı'nın açıktan atama uygulamaları nedeniyle hastane kadrolarına hekim ve hekim dışı sağlık personellerinin istihdamında büyük zorluklar yaşanmıştır. İdari personellerin önemli bir kısmı istifa ederek sağlık dışı sektörlere geçiş yapmıştır.

Koruyucu ekipman temini, kullanım eğitimi ve kullanımının takibine büyük önem verilmiş ve SARS CoV-2 PCR taramaları ile erken tanı ve izolasyon sonucunda çalışanların hastalanma riskleri minimize edilmiştir. COVID-19 personel vaka sorgulama formlarının kullanımı, SARS CoV-2 PCR taramaları ile erken ve uygun izolasyon durumları hastanemizde İSG birimi tarafından aktif olarak takip edilmiştir.

Kurum içi eğitimler ve toplantılar online ve sanal ortamda yürütülmüştür. Tıp Fakültesi öğrencilerinin teorik eğitimleri online olarak verilmiştir. Mart-Temmuz

2020 döneminde pratik uygulamalar yapılmıştır. Temmuz 2020'den itibaren çalışma ve sosyal alanlara öğrenci ve stajyer alımına (COVID-19 prosedürlerine uygun olarak) başlanmıştır.

Tedarikçi firma temsilcilerinin ziyaretleri kaldırılmış, ameliyata eşlik edecek firma çalışanları SARS CoV-2 PCR testi sonucu ile ve hastane prosedürleri eğitimi sonrası alanlara kabul edilmiştir.

Çalışanlarımıza psikiyatri uzmanlarınca uzaktan görüşme ve video ile bilgilendirme yoluyla psikolojik ve sosyal destek sağlanmıştır. Evine gidemeyecek personellere hastanede istirahat ve otel imkânı sağlanmıştır. Kısıtlama olan günlerde İBB ile işbirliği yapılarak çalışanlara ulaşım imkânı temin edilmiştir.

i) Pandeminin Öğrettikleri:

Tüm dünyada devam etmekte olan pandeminin olumsuz etkileri ekonomik, sosyal ve siyasal alanlarda toplumların tüm kesimleri üzerinde farklı oranlarda olmak üzere ciddi şekilde devam etmektedir. Özel sağlık kurum ve kuruluşları da bu olumsuzluktan etkilenmişlerdir. Başlangıçta kişisel koruyucu ekipman, ilaç ve tıbbi sarf malzemelerinin temininde büyük zorluklar yaşanmıştır. Süreç boyunca kamudan özel sektöre malzeme veya insan kaynağı yönünden taleplerimiz olmasına rağmen destek verilmemiş, COVID-19 dışı diğer hasta grupları için bazı hastanelerin "temiz hastane" olarak ayrılması önerimiz gerçekleşmemiştir. Özel sağlık kuruluşlarının azalan talebe bağlı olarak ciddi finansal zorlukları mevcuttur. Bunda; azalan hasta sayıları yanında en önemli faktörlerden biri de SUT fiyatlarında anlamlı bir artışın yapılmış olmasıdır. Pandeminin orta vadede yaratacağı sorunlar arasında ertelenmiş sağlık hizmeti taleplerinden kaynaklanan kardiyovasküler hastalıklar ve onkolojik hastalıkların artacağı öngörülmüştür.

Pandeminin hepimize öğrettiği gerçeklerden biri de tarım ve sağlık sektörlerinin en önemli ve stratejik alanlar olduğu gerçeğidir. Gelecekte birçok sektörde üretim araçlarından iş tanımlarına ve toplumsal yaşam biçimlerine kadar birçok değişiklik olması kaçınılmaz görünmektedir.